

került nyilvánosságra, egy állítólagos 1695-iki másolatból, melynek eredetijét 1533-ban régi oklevelekből állították volna össze Csíokban, Sándor Menyhárt várában.

Sok olyast tartalmaz, a miről más történetírók, vagy források semmit sem szóltak addig. Szól a székelyek eredetéről, őstörténetéről, pogány vallásos szertartásairól, régi politikai intézményeiről, az élükön állott állítólagos papi fejedelmekről, az ú. n. *rabonbánokról*, a székelyek pogány áldozó poharáról, keresztyén vallásra áttérésikről stb. A krónika kéziratban hamar elterjedt Erdélyben, nyomtatásban csak 1818-ban jelent meg.

A történetírók között a múlt század folyamán nagy vitatkozás folyt a krónika hitelessége felett. Többen hitelesnek és megbízhatónak tartották és adatait felhasználták, mások azonban kételkedtek benne és hamisításnak vélték. Szabó Károly kolozsvári egyetemi tanár védelmezte legerősebben s Nagy Géza rontotta le leginkább hitelességét.

Szádeczky beható tanulmány tárgyává tette e krónikát, átkutatta az összes székely levéltárakat s kezéhez kapván a Sándor-család okleveleit, kimutatta, hogy a krónikát 1796-ban szerkesztették, illetőleg hamisították egyéni hiúságból és anyagi érdekből, hogy az Apor és Sándor-család között nagy dominiumok felett folytatott százados perben szerepeljen. Szádeczky kimutatta, hogy kik, mikor, mi ezéلبől hamisították, hogy székely rabonbánok soha sem voltak, s hogy a krónikában foglaltak legnagyobb része a fantazia szüleménye. Tanulmánya (mely az Akadémia kiadásában fog megjelenni) e százados irodalmi pert annyi kétségtelen bizonyító adattal világítja meg, hogy az végkép eldöntöttnek tekinthető.

„A Hóra-világkor megkárosodottak lajstroma“.

A báró Jósika-család hitbizományi levéltárából, a mely rendezés alatt áll, egy érdekes táblázatos kimutatás⁵ került elő, a mely részletes adatokat tartalmaz arról, hogy Hunyad és a vele egyesített Zarándmegyében mely falvakban, kik és mennyi kárt szenvedtek a Hóra vezetése alatt felkelő lázadóktól.

Az egykorú hivatalos kimutatás négy kerületről szól: a Maroson inneni, — túli, Hátszegi és Zarándi kerületről, melyekben elő vannak sorolva a falvak s az azokban lakó károsultak s rovatonként ki van mutatva a természetnyekben, értékes butorokban és épületekben s a készpénzben szenvedett kár, összegezve a végén mindenütt.

Nevezetesebb károsultak: *Guraszádán* stb. id. gr. Bethlen Gergely 21,155 frt. *Maros-Solymoson*, gr. Bethlen Ádám özvegye 5178 frt. *Bokajon*

¹ Extractus tabularis damnificationum inelyti comitatus Hunyadiensis eum Zarand uniti per rebelles Valachos, anno Domini 1784 penes impias caedes et commissa sacrilegia causatarum.

gr. Teleki Imre özvegye 2075 frt. *Bábolnán* stb. br. Nalácz József özvegye 31,280 frt, u.-ott br. Nalácz József 4302 frt. *Branyicskán* br. Jósika Antal 20,959 frt., u.-ott br. Jósika Dániel 52,186 frt. *Al-Gyógyon* br. Bornemissa János 8583 frt., továbbá gr. Kuun Miklós 3212 frt., gr. Kuun Zsigmond 1309 frt., gr. Kuun László 6006 frt., gr. Kuun Farkas 3777 frt., gr. Kuun Gergely 2303 frt., br. Györfi József 2574 frt., Balog János 6962 frt., Dobai József 2104 frt., Baresai Sámuel 500 frt. *Nagy-Barcsán* Baresai Lajos 30,364 frt. összeggel.

Igy halad a kimutatás (ez első oldal után) még 25 oldalon falvak és birtokok szerint. A le nagyobb kárt szenvedte a fennebbieken kívül *Maros-Illyén* Bosnyák István bérlő 38,856 frt, u.-ott br. Bornemissa János 14,773 frt, *Malomvizen* Kendeffi Miklós 13,585 frt, u.-ott gr. Kendeffi Elek özvegye 20,470 frt, *Dédátson* gróf Gyulai Ferencz generális 6715 frt, *Kis-Barcsán* és *Maros-Németin* gr. Gyulai Sámuel 9693 frt, *Oláh-Brettyén* Mara Miklós örökösei 15,883 frt, *Benczenczen* és *Algyógyon* br. Orbán Antal 23,470 frt, a *dévai* kincstári uradalom 16,649 frt, *Lunkán* gr. Gyulai Ferencz, 29,429 frt, *Kőrösbányán* a Francziskánusok 3182 frt, *Ribiczén* Ribiczei Adámé 13,470 frt 50 kr. összeggel stb. stb.

Az összegezés szerint a Marosontúli kerület . . .	385,569 frt 36	kr.
„ „ a Maroson inneni kerület 180,287 „	21 ¹ / ₂ „	„
„ „ a Hátszegi kerület . . .	75,471 „	49 „
„ „ a Zarándi „ . . .	130,606 „	39 ¹ / ₂ „
Összesen . . .	776,679 frt 46	kr.
kárt szenvedett, melyből a mágnások és nemesek kára . . .	771,935 frt 26	kr.
a földmivelő nép kára	4,744 frt 19 ¹ / ₂	kr.

Minden esetre jelentékeny összeg, s ha a pénz értékét a maihoz képest m. e. ötszörösen számítjuk, megközelíti a négy milliót.

Valószínű, hogy a többi vármegyék területéről is készült ilyen, hivatalos jellegű kimutatás. Ezeknek összeadásából láthatnók meg pontosan, hogy mily rengeteg kárt okozott a Hóra-lázadás vagyonban is, nemcsak emberéletben.

Jegyzetek a Hóráról szóló gúnyversekhez.

Az Erd. Muzem okt. füzetében az egykorú kéziratokból közölt versekhez pótlólag meg kell jegyeznünk, hogy azoknak szerzője tordai Gyöngyösi János, kinek többnyire alkalmi versei nyomtatásban is megjelentek Pesten, 1790. és 1802-ben. A szerző jegyzetei (melyek a beküldött kézírati példányon hiányoznak) jobban megértetik a vers czélzásait. Czíme nála: „1784-ben támadott oláh-zenebona fejének *Hórának*, vagy más igazabb névvel *Kriszta Nyikulának* azon tízmeréről, melyet vagy önnön-maga választott, vagy legalább közönségesen néki akkor tulajdonítottak. Írtam 1785-dik esztendőben januáriusban, mikor már Hóra Károly-Fejérvárott fog-ságban tartatnék“. A 10. sor után ez áll jegyzetben: „Az Hóra tízmerét ilyen módon festették: egy *keresztet*, azon alól egy *szívet*, mely is egy *karddal* által volt ütve“. A vers ezen sorához: „Hóra! sokat bírtál s *borozál*, mikor, óh Haza! *sírtál*! — ezt a jegyzetet teszi: „Tzélzolok azon symbolumra, mely a tízmer mellé tétetett oláh nyelven ilyen szókkal: „Hóra be, si hogynyeste: Tzará plingyse, si pletyeste; azaz Hóra iszik és nyugszik; Az ország pedig sír és fizet“. — A versek bizony rosszak és dagályosak, de a belőle kisérgő szellem (?) *korjellemező*.